

чи соціальним статусом.

Таким чином, важливо підкреслити справжнє призначення кожної особи і нагадати про духовні та моральні цінності. Коли мова йде про права людини, необхідно враховувати, що оцінка людини повинна базуватися не лише на матеріальних аспектах, а й на розумінні, що усі ми рівні в правах.

1. Єльнікова М.О. Генезис прав людини в історії політико-правової думки. *Právna veda a prax: výzvy modern ých európskych integračných procesov*. Bratislava, Slovenska republika, 2015. С. 109–112.

2. Мушак Н.Б. Концептуальні підходи до класифікації прав людини в умовах глобалізаційних процесів. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2011. № 2. С. 298–301.

3. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін. за ред. д-ра філос. наук, проф. О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2009. 208 с.

ШИЯН Анатолій Григорович
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПІДЗАХИСНОГО ПІД ЧАС ЗУСТРІЧЕЙ З АДВОКАТОМ ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ

Кримінальна процесуальна діяльність не завжди відповідає вимогам законності та обґрунтованості, при цьому правопорушення і помилки, що допускаються органами досудового розслідування, прокурорами, судом, найістотнішим чином зачіпають права фізичних і юридичних осіб, які залучаються у сферу кримінального судочинства. Це може стосуватися різних учасників кримінального провадження: підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, і заявника, свідка та деяких інших осіб, права чи законні інтереси яких можуть обмежуватися. У зв'язку з цим в кримінальному процесуальному законодавстві передбачена діяльність юридично підготовленої особи, яка може надавати правничу допомогу відповідним учасникам кримінального провадження. Такою юридично підготовленою особою виступає адвокат.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає принципи адвокатської діяльності. Наразі відповідно до положень статті 4 адвокатська діяльність повинна здійснюватися на принципах верховенства права, і законності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [1].

Основні напрями адвокатської діяльності в кримінальному провадженні визначаються Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) [2]. Аналіз положень цього законодавчого акта дають можливість виокремити таку функціональну спрямованість діяльності адвоката: 1) захист підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, ізасудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію); 2) представництво інтересів потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача; 3) надання правничої допомоги свідку під час його допиту та участі у проведенні інших процесуальних дій. Виконувати ці процесуальні функції може тільки той адвокат, відомості про якого внесено до Єдиного реєстру адвокатів України і стосовно якого в цьому реєстрі відсутні відомості про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю. У всіх згаданих вище випадках адвокат забезпечує реалізацію однієї із загальних засад кримінального провадження, якою є право особи на захист, шляхом надання клієнту кваліфікованої правової допомоги, пов'язаної із практичним застосуванням законодавства для відстоювання його суб'єктивних прав та законних інтересів.

У контексті питання, що є предметом розгляду, викликає інтерес діяльність адвоката як захисника. Адже справедливе правосуддя, повне, всебічне та об'єктивне дослідження обставин кримінальної правопорушення, а, отже, і встановлення істини в справі залежить не тільки від якості діяльності правоохоронних органів, але й від сторони захисту. Як стверджують вчені-процесуалісти, діяльність захисника носить не приватний, а публічний характер. Допомога захисника необхідна не тільки обвинуваченому, але й органам правосуддя, які прагнуть встановити те, що відповідає дійсності. Надання захисту широких прав не може заважати досягненню завдань кримінального провадження. Навпаки, ізвуження прав підозрюваного (обвинуваченого) і його захисника може призвести до необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності та засудження невинуватого, до помилок застосування кримінального закону, призначення несправедливого покарання.

Використовуючи всі вказані в законі засоби і способи захисту з метою з'ясування обставин, що виправдовують обвинуваченого, виключають чи пом'якшують його відповідальність, надаючи обвинуваченому юридичну допомогу, із захисник сприяє виконанню завдань кримінального судочинства. Отже, із захисник, із захищаючи обвинуваченого, із одного боку допомагає йому протидіяти обвинуваченню, а з іншого - сприяє дотриманню законності і здійснення правосуддя. Важко не погодитись з таким висновком, бо дійсно,

яким би не був об'єктивним слідчий у дослідженні обставин кримінального провадження, він все ж діє з боку обвинувачення і не в змозі забезпечити абсолютної об'єктивності. Наявність захисту забезпечує повноту та всебічність дослідження обставин провадження, є гарантією правосуддя.

КПК України не містить окремої статті, що нею регламентувались би права захисника. Ним визначено, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, із захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим (наприклад, давати пояснення, показання, відповідати на запитання) і не може бути доручена захиснику, із моменту надання документів, передбачених статтею 50 КПК, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду. Коло прав підозрюваного, обвинуваченого, що може використовувати захисник, визначене ст. 42 КПК України і є досить широким.

Водночас, кримінальний процесуальний закон встановлює особливі процесуальні гарантії забезпечення безперешкодної діяльності адвоката-захисника в кримінальному провадженні. Зокрема, відповідно до ст. 46 КПК України захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним зустріч без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – мати такі зустрічі без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові та неробочі дні. Такі зустрічі мають бути конфіденційними.

Наразі виникають щонайменше два питання щодо права захисника на: 1) забезпечення можливості його зустрічі з підзахисним без обмеження в часі у вихідні, святкові та неробочі дні; 2) забезпечення конфіденційності таких зустрічей.

Чи не носять ці положення декларативний характер? Частково так. Якщо підозрюваного затримано у вихідні, святкові та неробочі дні і він перебуває в робочому кабінеті слідчого або в ізоляторі тимчасового тримання, то чи дозволять захиснику продовжувати зустріч із підзахисним після закінчення робочого часу навіть за нагальних обставин? Звичайно, що ні. Також є проблематичними зустрічі захисника у згадані дні в разі застосування до підзахисного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Якщо підозрюваний перебуває в СІЗО і захиснику потрібно з ним зустрітись, то отримати дозвіл на це в адміністрації установи в день зустрічі він не може. Така зустріч можлива лише у випадку, якщо захисник заздалегідь у робочий день вирішив питання про отримання дозволу. Що стосується тривалості зустрічі, то вона також обмежується робочим часом установи.

Вище зазначалося, що одним із принципів адвокатської діяльності є конфіденційність, поняття якої трактується як властивість, що не підлягає розголосові, довірливість, секретність, суто приватність [3]. Дотримання

принципу конфіденційності є край необхідною передумовою довірчих відносин між адвокатом і підозрюваним чи обвинуваченим, без яких неможливо надати належну правничу допомогу, і забезпечити захист прав, свобод і законних інтересів особи.

Що стосується дотримання конфіденційності в зустрічах захисника з підзахисним, то законодавець встановив такі положення: 1) присутність на зустрічах інших осіб можлива за письмовою заявою захисника (захисників) або письмовою заявою підозрюваного, обвинуваченого, якщо таку заяву складено ним у присутності особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього. Аудіофіксація такої зустрічі забороняється; 2) відеофіксація такої зустрічі здійснюється відкрито. Підозрюваний, обвинувачений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення камери. Відеофіксація зустрічі камерою, про яку не повідомлено її учасників, і забороняється. Відеофіксація зустрічі здійснюється у спосіб, що унеможливорює фіксацію змісту документів, якими користується підозрюваний, обвинувачений та/або особа (особи), яка (які) до нього прибула (прибули). Відеофіксація здійснюється в спосіб, що унеможливорює фіксацію змісту розмови підозрюваного, обвинуваченого з особою (особами), яка (які) до нього прибула (прибули).

Проаналізувавши ці положення, бачимо, що в частині відеофіксації зустрічі вони теж носять декларативний характер. Адже і слідчий, і співробітники оперативних підрозділів зацікавлені в тому, щоб отримати негласну інформацію щодо обставин вчиненого кримінального правопорушення і причетності до нього певних осіб. Тому, в разі задіяння відеофіксації в місцях зустрічі захисника з підзахисним, вони ніколи не будуть про це їх повідомляти. Водночас, і захисник і його підзахисний практично позбавлені можливостей перевірки дотримання цих законодавчих положень.

Отже, і зазначимо, що забезпечення прав підозрюваного, обвинуваченого під час зустрічей із захисником потребує подальшого законодавчого врегулювання.

---

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Конфіденційність : Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>